

ISBN: 978-625-7587-13-6

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

ketebe.com

Ketebe Yayınları: 482

Roman

Yayın Yönetmeni

Furkan Çalışkan

Dizi Editörü

Aykut Ertuğrul

Yayıma Hazırlayan

Sevdağül Kasap

Selim Bektaş

Düzeltili

Ayşe Nur Rana

Kapak

Harun Tan

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Haziran 2021
İstanbul

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 49619

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212.612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Seçil Ofset 100. Yıl Mahallesi

Matbaacılar Sitesi 4. Cadde No: 77

Bağcılar - İstanbul

Sertifika No: 44903

Tel: 212 629 06 15

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A. Ş.'ye aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Hint Yıldızı

Orijinal Metin / Günümüz Türkçesi

MORALİZADE VASSAF KADRİ

HAZIRLAYANLAR

FATİH ALTUĞ - BETÜL BAKIRCI KELEŞ

KETEBE

Moralizade Vassaf Kadri

1885'te İstanbul'da doğdu. İlk eserlerinden olan *Mukaddime-i İnkılâp* ve *Çakıcı'nın İlk Kurşunu* oyunları 1909'da yayımlandı. Eserlerini 1909-1917 tarihleri arasında verdi. Bu dönemde dört oyun, yirmi roman, iki hikâye kitabı yazdı. *Melekper*, *Ölüm Habercileri*, *Safiye*, *Hırsız Feneri*, *Kadınlar Komitesi*, *Yetime*, *Meçhul Konak*, *Çarşamba Karısı*, *Hint Yıldızı*, *Şimal Rüzgârı* gibi tarihî ve politik boyutları olan macera romanlar kaleme aldı; dönemin polisiye edebiyatının önde gelen yazarlarından biri oldu. *Kanlı Peri*, *Kara Cadı*, *Siyah Pençe*, *Ani Felaket*, *Görülmemiş Bir Aşk*, *Yeraltı Şehrinde Bir Cinayet*, *Çin Guguklu Saat*, *Kanlı Peri'nin Son Aşkı*, *Esrarengiz Bir Düğün*, *Dirilen Cena-*

Fatih Altuğ

Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde tamamladı. *Yeni Yazı*, *Mizan*, *Kritik* dergilerinin yayın kurulunda yer aldı. Selim İleri'nin *Kapalı İktisat*'ı üzerine *Kapalı İktisat Açık Metin* kitabını yayımladı. Mehmet Fatih Uslu ile birlikte *Tanzimat ve Edebiyat: Osmanlı İstanbul'unda Modern Edebi Kültür* kitabını, Ebru Kayaalp ile birlikte *Standartlar Nasıl İşler?* kitabını derledi. Leylâ Erbil, Sevim Burak, Tomris Uyar, Orhan Koçak, Nurdan Gürbilek, Halid Ziya Uşaklıgil, Namık Kemal, Sait Faik Abasıyanık, Sabahattin Ali gibi edebiyatçılar hakkındaki makaleleri çeşitli dergilerde ve kitap derlemelerinde yer aldı. Koç Üniversitesi, İstanbul Şehir Üniversitesi ve Mainz Johannes Gutenberg Üniversitesi'nde çalıştı. *Monograf* dergisi genel yayın yönetmenidir.

Betül Bakırcı Keleş

İstanbul Şehir Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. 2018 yılında, aynı üniversitenin Kültürel Çalışmalar programında yüksek lisans öğrenimine devam etti. Bu sırada üniversite bünyesinde Türkçe Eleştirel Okuma ve Yazma dersleri verdi. 2020 yılında tamamladığı tezinde, asır sonu Ermeni ve Türk edebiyatı üzerine karşılaştırmalı bir araştırma yaparak Osmanlı edebî modernleşmesini inceledi. *Dergâh*, *Agos Kirk*, *Z Dergisi* gibi çeşitli dergiler ile *Agos Gazetes'i*nde yazıları yayımlandı.

Hint, Türk ve Alman İttifakını Hayal Eden Roman: *Hint Yıldızı*

Moralızade Vassaf Kadri'nin *Hint Yıldızı* romanı 1915 yılında Şems Matbaası'nda yayımlanır. Kitabın kapağında yayıncılar olarak İbrahim Hadi ve Muhtar Kemal'in adı geçer. Babıali Caddesi'ndeki Cemiyet Kütüphanesi'nde dağıtımı yapılan roman, "siyasi, ciddi ve ibret-âver roman" olarak okura sunulur. Kitabın geliri, Müdafaa-i Milliye Cemiyeti aracılığıyla şehit çocuklarına bağışlandığı için bu cemiyetin mührünü taşımayan nüshaların alınmaması yolunda kitaba uyarı da konmuştur.

Moralızade Vassaf Kadri'nin romana yazdığı sunuşu okuduğumuzda da metnin 15 Mayıs 1915 tarihinde Berlin'de yazıldığını görmekteyiz. Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıç yıllarında Türk ve Alman ittifakının kuvvetlendiği, ilişkilerin yoğunlaştığı bir bağlamda Moralızade Vassaf Kadri, İngiliz sömürgesi olan Hindistan'ın Madras şehrinde geçen bir roman yazmıştır. Mizancı Murat'ın *Turfanda mı yoksa Turfa mı* romanı dışında önceki Osmanlı romanlarında sömürgecilik eleştirisine pek rastlanmazken, *Hint Yıldızı*, ancak uzun yıllar

sonra bağımsızlığını kazanacak olan Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesini odağına alarak sömürgecilik karşıtı edebiyatın öncü örneklerinden biri olmuştur.

Hint Yıldızı'nın öncülüğünün zemininde bir tür propaganda faaliyetinin yattığı da açıktır. Ortak düşman İngiltere'ye karşı Türkler ve Almanların Hintlilerle ittifakının ardında politik ve askeri bir strateji de bulunmaktadır. Belki de Moralizade Vassaf Kadri, bu türden bir roman yazması için teşvik edilmiştir. Hem yazarın hayatı hem de bu romanın oluşumuyla ilgili bilgilerimiz pek kısıtlı olduğundan yazarın Osmanlı ve Alman resmi makamlarıyla ilişkisine dair elimizde veri yok. Ancak romanın, yazıldığı tarihsel bağlamla ilişkisi hayli kuvvetlidir. Romana mekân olarak Hindistan'ın başka bir şehrinin değil de Madras'ın seçilmesi de anlamlıdır. Günümüzde Chennai olarak bilinen bu şehirdeki petrol tankları, savaşın ilk aylarında Emden adlı bir Alman denizaltısı tarafından bombalanmıştır. Hindistan alt kıtasının Birinci Dünya Savaşı'nı doğrudan hissettiği tek deneyim olan bu bombalamanın ardında Almanların, İngilizlerin itibarını zedeleme ve bölgenin ticari dengesini bozma amaçları yatmaktadır. Böylelikle Hintlilerde İngilizlerin yenilebileceğine dair bir his oluşturmak da amaçlanmaktadır. Romanda açıkça gönderme yapılsa da romanın Madras'ında İngilizlerin yenilebileceğine dair inancın artmasında ve bunun Türk ve Alman süngülerinin yardımıyla olabileceği fikrinde bu olayın da etkisi olmalıdır.

Romanların sonlarına doğru Sahip Bedirhan, Balkan Savaşları'ndan ve İngilizlerin düşmanca tutumundan söz eder. *Sebilürreşad* dergisinin 1913'te yayımlanan ciltlerine baktığımızda Madras'ta Balkan Savaşları'nda İngilizlerin tutumunu protesto eden ya da Edirne'nin tekrar Osmanlıların idaresine geçmesini kutlayan mitingler yapıldığı görülmektedir. S. M. Tevfik'in derginin 11. cildinin 261. sayısında yer alan "Edirne'nin Yeniden Fethi ve Hindistan Ahali-i İslamiyesinin

Sevinçleri” başlıklı yazısı bu bakımdan önemlidir. Derginin Hindistan muhabiri S. M. Tevfik aynı zamanda Madras’ı anlatan bir yazı dizisi de hazırlamıştır. Derginin 266. sayısından 270. sayısına kadar yer alan Madras izlenimlerinde şehrin tarihi, toplulukları, nüfusu, otelleri, iklimi, denizi ve sosyal ilişkileri anlatılmıştır.

O halde hem Balkan Savaşları sonrasında Osmanlı kamuoyunda Madras’a yönelik bir ilgi gerçekleşmiştir hem de Birinci Dünya Savaşı’nın başlangıcında Madras Almanlar için önemli bir şehir olarak belirlemiştir. Bu iki tarihsel gelişme, *Hint Yıldızı*’nı konumlandırmak için önemlidir.

Hint Yıldızı, kendisini bir tür öngörü romanı olarak sunmaktadır. Henüz gerçekleşmemiş ama 1916 yılının Madras’ında gerçekleşebilecek olan bir sömürgecilik karşıtı isyanı kurmaca düzlemde canlandırmaktadır roman. Moralizade Vassaf Kadri bir temenniyi kurmacaya dönüştürerek gerçekleşmesine çağrıda bulunuyor gibidir. Bu temenninin merkezinde Hindistan’ın Türkler ve Almanlarla aynı saflarda yer alması ve İngiltere’ye Birinci Dünya Savaşı’nda diz çöktürülmesi yatmakla birlikte temenni bundan ibaret değildir. Moralizade Vassaf Kadri’nin roman kişilerinin aynı zamanda aralarındaki dinsel, dilsel, etnik farklardan kaynaklanan çatışmaları aşmış, çoğul bir Hindistan tahayyülleri de vardır. Başta Müslümanlarla Hindular olmak üzere çeşitli kimliklerin sömürgecilik karşıtı bir direnişte buluşabildikleri, romanın tabiriyle bir “müşterek”, ortaklık oluşturabildikleri bir ideal hüküm sürmektedir romanda. Bu ideal, sömürgecilik öncesi toplumsal tabakalar arasında barışı, bu tabakaların birbirinin çıkarı için uğraşmasını da varsayar. Aynı zamanda kadınların erkeklerin ortaklık ve eşitlikle mücadeleye katılması da önemlidir.¹

1 Ancak romanda bu müştereye Madras’ın yerli Hıristiyanları dâhil edilmemektedir. S. M. Tevfik’in *Sebilürreşad*’da verdiği verilere göre Madras nüfusunun 35.000’i Hindu, 80.000’i Müslüman, 45.000’i Hıristiyan, 3.500’ü Avrupalı-İngilizdir (Sayı 266, Sayfa 91). İngiliz olmayan ve Müslümanlar-

Moralizade Vassaf Kadri'nin kurguladığı Madras'ta, sömürgeci olmadığı sürece her milletin makbul olduğu, hem milliyetçiliğin hem de milletlerarası ilişkilerin -sömürgeci olmayan- çoğul birlikteliklerle işleyebileceği bir arzu dolaşmaktadır. Bağımsızlık yanlısı toplantılarda hem Hint tanrısı Şiva'nın hem de İslam halifesinin adları yan yana geçebilmekte, bu farklar ayırmadan çok kenetlenme yaratmaktadır. İnşa halindeki bu ortaklık, sömürgeci rejimle işbirliği yapan Hintlileri bile çağırmakta, direnenlerin şiddetinin -birbirinin kanını dökmeden- ortak düşmana yönelmesini hedeflemektedir.

Moralizade Vassaf Kadri, bu politik ideali cinai roman türüne akraba olabilecek bir formatta okura sunmaktadır. Metnin ana karakteri Arya Naçaka, bir tür karşı-dedektif gibi işlemektedir. Bir tarafta sömürgeci rejimin resmi dedektifleri, polisleri, bürokratları varken Naçaka, sömürülenler adına hareket eden, direniş için gerekli zemini hazırlayan gayriresmi bir dedektiftir. Onun kılıktan kılığa girebilme becerisi, aldatıcı tertipler düzenlemedeki ustalığı, kendini ve direnişi kamufle edebilme yeteneği yüceltilir. Hindistan direniş hareketi Naçaka'da cisimleşir. Bu yetileri vesilesiyle Madras'ın farklı mekânlarına girer, çeşitli toplumsal katmanlarda rejimle ve milletle ilişkilerin nasıl olduğunu da gözlemleriz.

Moralizade Vassaf Kadri, aynı zamanda şehrin ayrıntılı bir sözel haritasını oluşturur. Sokakların, caddelerin, evlerin, resmi dairelerin, hastanelerin birbirlerine göre konumlarını canlandırmaya yarayacak fiziksel betimlemelere sıkça rastlarız. Ancak dönemin Madras haritalarına baktığımızda birçok sokağı aynı adla bulabilmek mümkün olmamaktadır. Hastane, kale gibi somut yapılar gerçek Madras'tan alınmış olsa da sokak

dan sonra en yüksek nüfusa sahip olan Hıristiyan toplulukların romanın ideal Hindistan'ında bahsi geçmemektedir. Hâlbuki Madras, hatırı sayılır bir Ermeni nüfusa da sahiptir ve 18. yüzyıldan itibaren Ermeni yayıncılık faaliyetleri için önemli bir merkezdir de. (Dipnotlar, aksi belirtilmediği sürece yayıma hazırlayanlarındır.)

adlarında hayal gücü de devreye girmiş gibi görünmektedir. Birçok sokak adının rakamlardan oluşması da Moralizade Vassaf Kadri'nin işini kolaylaştırır. Dönemin Madras'ının farklı mahallelerinde bu türden adlandırmalar olduğu için mekânı kesinleştirmek söz konusu olamamaktadır. Ancak bu durum kurmaca Madras'ın fiziksel özelliklerinin ayrıntılı sunulduğu gerçeğini değiştirmez.

Maalesef romanın teknik kusurları da vardır. Bazı cümlelerdeki ifade düşüklüklerinin yanı sıra Arya Naçaka ile amcası Arya ve Miss Alis ile Miss Tako birbirine karışabilmektedir. Bu noktalarda gerekli açıklamaları dipnotla yaparak karışıklığa işaret ettik. Bunlara rağmen *Hint Yıldızı*, Osmanlı-Türkiye kültür tarihinde önemli bir metindir. Sömürgecilik karşıtı düşünce bakımından dikkate değer içerimleri vardır. Sömürge koşullarında yaşamının Hintliler açısından nasıl bir deneyim olduğunu çeşitli vesilelerle ve ayrıntılandırarak anlatır.

Fatih Altuğ